

Серце віддаю дітям

«Серце віддаю дітям» - саме так звучить назва однієї з книг видатного письменника Василя Сухомлинського. Професія вчителя тісно пов'язана з дітьми. Якщо педагог любить своїх вихованців, то робота в школі приносить такій людині задоволення й натхнення.

У 2023 році виповнюється 35 літ з того дня, як Шевченко Софія Василівна переступила поріг Фурсівської школи і віддала частинку серця своїм учням. У цьому інтерв'ю вона поділиться історією власного шляху до педагогіки та розповість про професійні сторони життя.

Софіє Василівно, пригадайте час, коли Ви навчалися у школі. Ким тоді мріяли стати й чому?

У мене був унікальний підхід до обрання професії. У першому класі я повернулася зі свята першого дзвінка і з впевненістю повідомила мамі, що в майбутньому буду вчителькою. Звичайно, тоді це все сприйнялося з усмішкою. Минав час, і я знову заявила про мрію стати педагогом вже у 7 класі, коли була під враженням знайомства з новим предметом – фізикою. Тоді теж мої рідні жартома відреагували на це. Але про жодну іншу професію я ніколи й не думала. Моя дитяча мрія бути вчителем з першого класу не полишала мене.

Я думаю, що на це рішення вплинуло те, що мені подобалося, як перша вчителька, а потім і класний керівник Софія Демидівна, повністю віддавалися педагогічній роботі: проведенню уроків та різних заходів. Софія Демидівна навчила мене гарно писати пером, оформлювати газети й розвивала в мені лідерські якості. Саме особистий приклад цих вчителів надихнув мене пов'язати своє майбутнє зі школою.

Де Ви здобували вищу освіту?

Вищі освіти я здобувала в різних закладах. Спочатку це був Вінницький педінститут імені Миколи Островського, сучасна назва – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Оскільки я закінчила школу з золотою медаллю, то складала іспит лише з профільного предмета. Так я поступила на фізико-математичний факультет, після закінчення якого в дипломі значилося «Вчитель фізики та астрономії». Протягом семи років я викладала фізику. Потім, коли виникла необхідність, я поступила до Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, щоб навчатися на вчителя російської мови та літератури. Так сталося, що я лише рік пропрацювала, викладаючи нові предмети, і російську мову та літературу видалили з освітньої програми. Через цю ситуацію я вступила до

Київського університету імені Бориса Грінченка, щоб надалі стати вчителем зарубіжної літератури. Я не шкодую про зміну спеціалізації, адже мені завжди було цікаво працювати з дітьми, спілкуючись на будь-яку тему.

Згадайте той день, коли Ви проводили свій перший урок. Які емоції Вас тоді переповнювали, які думки роїлися в голові?

Мені на той час було 21 рік. Після закінчення фізико-математичного факультету я влаштувалася до школи, де відразу мене призначили класним керівником у 5 класі. До цього я ніколи не працювала з дітьми такого віку, адже викладання фізики передбачає ведення уроків у 7 класі. Я пам'ятаю, це був перший урок – урок миру, послухати який прийшов директор школи. Готуючись до уроку, я взяла за основу для спілкування з дітьми рішення 25 з'їзду КПРС, і відповідно на занятті звучали такі слова, як «індустріалізація», «постанови пленумів», «електрифікація» і т.д. Коли мій перший урок закінчився, директор сказав, що все звучало дуже гарно, але для п'ятикласників більшість слів були незрозумілими. Він дав мені пораду надалі враховувати особливості усіх вікових категорій, щоби досягнути порозуміння. Для мене це було дуже актуально, адже я тільки-но закінчила вищий навчальний заклад і мислила, а також висловлювала свої думки в рамках наукового стилю.

У стінах Фурсівської школи Ви почали працювати з 1988 року. З якими викликами Ви відразу зіштовхнулися?

На той час директором школи був Бровко Михайло Тарасович. Це була людина обізнана, розумна, яка мала великий досвід роботи в Сквирському райвно. Але разом з тим, Михайло Тарасович мав певні особливості. Наприклад, він ненавидів кульбабу. Я пам'ятаю, як уся школа – учні та вчителі, протягом весни знищували цю рослину. Звичайно, це дивувало мене.

Коли я почала працювати у Фурсівській школі, то вела групу продовженого дня. Як зараз пам'ятаю тих дітей... Також мені дали викладати уроки російської мови та літератури у дев'ятому класі. Тому зранку я проводила заняття для дев'ятикласників, а після обіду перебувала з дітьми на групі продовженого дня. Того року мій син Діма навчався в другому класі, а донечка Людочка – в першому. Мій чоловік, Михайло Іванович, працював завучем. Йому доводилося перебувати у школі з ранку і до пізнього вечора, щоб ознайомитися з особливостями роботи в новому закладі. Для мене одним з викликів стала адаптація до насиченого графіка, нових умов життя та роботи.

Які твори зі шкільної програми справили на Вас найбільше враження?

До того, як я пов'язала своє життя з викладанням зарубіжної літератури, я ніколи не читала книгу О. Уайльда «Портрет Доріана Грея». Цей твір справив на мене велике враження. З «Декамероном» Дж. Боккаччо я познайомилася ще в шкільні часи. Попри те, що книга була під жорсткою забороною в Радянському Союзі, я змогла її

прочитати завдяки вчительці російської мови та літератури, яка, маючи один примірник, поділилася ним з учнями. Я ознайомилася з твором у 9 класі й знаходилась під великим здивуванням від сюжету новел. Але найбільше я здивувалася, коли збірка «Декамерон» увійшла в програму 8 класу.

Коли зараз я знайомлюся з новими творами, які включили до вивчення на уроках зарубіжної літератури, то є такі книги, які несуть не стільки художню цінність, як розкривають людську психологію та фізіологію. Іноді важко зрозуміти, як дітям у 7 класі пропонується за програмою читати роздуми хлопця, в якого почалося статеве дозрівання. Тобто, до цього часу у шкільній програмі є книги, які мене дивують.

Вивчення якого твору Ви завжди з нетерпінням чекаєте кожного навчального року?

Звичайно, це роман Стендаля «Червоне і чорне». Дуже люблю вивчати з дітьми поему «Фауст» Гете. Усі знають, що це мій улюблений твір. І коли я з'являюсь на урок з товстою книгою, виданою у 1960 році, й починаю напам'ять цитувати певні моменти, то вважаю, що такою своєю любов'ю до твору зацікавлюю школярів до прочитання «Фауста». Також свого часу мені подобалися твори Маяковського. Для мене цей автор постав у новому світлі після прочитання поезії «Долг Україні», де Володимир Володимирович писав, що немало слів вигадав сам, але бажає, щоби лише одне його стало найвагомішим – це слово «чуєш». У російськомовному вірші Маяковський цитує рядки українською: «Чуєш, сурми заграли, час розплати настав...». А потім додає, українське слово «чуєш» навіть не можна ставити в один ряд з зашарпаним російським «слышишь».

Найбільше мені вдаються ті уроки, на яких з дітьми вивчаю твори, які мені самій подобаються. Нещодавно я провела відкритий урок по повісті В. Короленка «Сліпий музикант». Тема мистецтва – це моя любов, тому на своїх заняттях я завжди намагаюся поєднувати використання мистецтва слова, музики, кінематографу, живопису для кращого засвоєння матеріалу. Так і цього разу, в рамках уроку, діти слухали уривки з українських народних пісень, впізнавали музичні інструменти – бандуру та сопілку. Це все приносить емоції, без яких урок зарубіжної літератури втрачає свою суть.

Подумайте, з яким літературним героєм ви можете себе ототожнити й чому?

Питання цікаве і так відразу важко відповісти... Читаючи книги, я можу ототожнити себе з будь-якою героїнею. Зараз вивчаємо з семикласниками роман У. Старка «Диваки і зануди». Я знаходжу спільні риси з героїнею твору – матір'ю, яка з однієї сторони має свої певні амбіції та емоції, а з іншої – не хоче втратити контакт з 12-річною дитиною. У своєму житті я теж простежую подібний вияв емоцій та амбіцій, коли, наприклад, біжу на репетиції хору чи займаюся роботою в школі, але в цей час хочеться бути в курсі справ своїх дітей, не розірвати з ними емоційного зв'язку.

Якби у Вас була можливість написати та видати книгу, про що вона була б?

Я вже маю кілька книг з опублікованими сценаріями різноманітних свят та заходів, але тема очевидна – фольклор і етнографія. Мої друзі спонукають мене видати збірку фольклорних афоризмів Вінниччини. Це пов'язано з тим, що в екстремальних ситуаціях в моїй мові вони дуже часто чують якісь фольклорні перли, які не стали загальнопоширеними. Можна навести такий приклад: «Дурень і макітру в макогоні вламає». Це пов'язано з дитинством, коли батьки, використовуючи різні вислови, виховували в нас працелюбність, викорінювали впертість і т.д. Я чула фольклорні афоризми з вуст бабусі та дідуся, мого тата, які є специфічними лише для села, звідки я родом, мого регіону – Вінниччини. Звичайно, все потрібно записувати, але руки ніяк не дійдуть.

Як Ви мотивуєте дітей на уроках читати книги?

Перший етап мотивації – діти чують мої спонукання ознайомитися з твором.

Наступний крок – я зачитую на уроці певні цитати з книги, які інтригують. Тому часто учні запитують: «А що далі?». Я відповідаю: «Візьми й прочитай!». На уроки я намагаюся також брати хрестоматії, різні видання книг, щоб діти працювали з текстом. Звичайно, використовую презентації, які допомагають учням краще зрозуміти та запам'ятати певні моменти. Ще один метод мотивації – це

перегляд екранізації того чи іншого твору з батьками. Я заохочую дітей робити ілюстрації до прочитаних книг. Це вияв творчості, який, безумовно, заслуговує на найвищу оцінку.

Мені відомо, що, крім викладання уроків зарубіжної літератури, Ви ще й координуєте написання зі школярами науково-дослідних робіт МАНу. Розкажіть про цю діяльність. Що найголовніше в написанні цих робіт?

Цьогоріч я писала з дітьми вже 15 роботу, кожна з яких стосувалася різних галузей: зарубіжна література, мистецтво, фольклор, краєзнавство, астрономія, геологія та гідрогеологія. Мені цікаво працювати в цьому напрямку, який виходить за межі шкільної програми. Це допомагає відірватися від рутинного життя. Мені легко підібрати тему для дослідження, дуже подобається збирати матеріали для написання робіт та оформлювати текст. Але особисто для мене складністю є скрупульозно

вичитувати текст роботи на комп'ютері. В цьому мені завжди допомагає моя колега та подруга Оксана Пешехонова, яка робить технічні правки вже завершеного дослідження.

До речі, найбільше робіт МАНу було написано з Сергієм Пешехоновим. Пам'ятаю, що з останнім дослідженням ми зайняли друге місце в обласному етапі і це гарний результат. Я часто запитувала хлопця: «Будемо писати науково-дослідну роботу?» На що він з усмішкою відповідав: «Невже в мене є вибір?». Сергій отримав прекрасний досвід в цій сфері. І, коли він вже навчався в ВНЗ, буквально з першого курсу його викладачі зрозуміли, що перед ними студент, який має навички та знання праці з науковим текстом.

Найголовніше в написанні робіт – підібрати таку тему, яка була б цікавою для дитини, а на захисті – переконати членів журі, що ця робота є актуальною.

Скільки класних випусків Ви мали протягом роботи у Фурсах? Який запам'ятався найбільше і чому?

Так сталося, що я мала лише один класний випуск. Це пов'язано з тим, що певний період часу я працювала заступником директора з виховної роботи. Це був клас, який випустився у 1998 році. Ці діти були дуже активними, працьовитими, слухняними. Вони гарно співали, танцювали.

Пригадується випадок, коли нам надали іншу класну кімнату. На початку ми мали лише чотири вазони і я запропонувала учням принести стільки нових рослин, щоб їхня кількість дорівнювала кількості дітей у класі. Ми настільки захопилися цим, що були часи, коли в кабінеті розміщувалося понад 120 вазонів! Звичайно, місця не вистачало, тому ми намагалися використати кожен вільний простір.

Разом з дітьми ми першими в школі поклеїли в класі шпалери. Пам'ятаю, як я купила в Сквирі ці шпалери. У п'ятницю ми підготували стіни. У суботу з дітьми поклеїли шпалери. У неділю прибрали кабінет та занесли усі меблі з коридору. А в понеділок уся школа приходила оцінити оновлення класної кімнати.

Разом з цими дітьми я перебувала протягом місяця у санаторії міста Моршин. Вони листувалися з учнями районів Київської області. Приємно було відправляти листи, а потім читати відповіді. Пам'ятаю, ми організували «Осінній бал» спільно зі школярами м. Сквирі, підтримували з ними теплі стосунки. Це був чудовий час спілкування та обміну досвідом.

Як змінився підхід викладання матеріалу в умовах карантину та війни?

У цих умовах збільшилося навантаження на вчителів. На жаль, рівень зацікавленості дітей до навчання значно знизився через пережиті стресові ситуації, пов'язані з карантином та війною. Тому вчитель має шукати нові підходи до викладення матеріалу, що вимагає серйозної підготовки та часу. Під час онлайн-уроків я виконую з дітьми вправи для очей, щоб вони трішки відпочили від монітора чи екрану телефона та знизили напруження. Ми намагаємося максимально пристосуватися до нових умов життя.

Софіє Василівно, поділіться своїм життєвим гаслом, тим, що мотивує вас йти вперед.

Творчість мотивує рухатися вперед. Не має значення, чим я займаюся: чи пишу вірші, чи складаю сценарії, чи малюю – все надихає. Тому можна виокремити моє життєве кредо: «Розвиток творчих здібностей учнів через творчість вчителя».

Продовжіть речення «Для мене школа – це...»

Це другий дім, це пісня, з якої починається життя. Я не уявляю себе без школи.

Дякую за щиру розмову! Наостанку у Вас є можливість побажати щось нашим читачам.

Я бажаю кожному знайти себе в житті, найшвидшої Перемоги та миру! Нехай всі будуть здорові та щасливі!

Альона Білик